

"ดูหมิ่นไม่ซึ่งหน้า" เป็นความผิด กฎหมายอาญาหรือไม่

กรกฎ ทองชะโชค*

บทนำ

ในอดีตสภาพของสังคมไทย ดำเนินไปอย่างเรียบง่าย การติดต่อสื่อสารไปยังบุคคลอื่นที่มีได้อยู่เฉพาะหน้า ยังไม่มีความสะดวกรวดเร็ว แม้จะมีการสื่อสารกันบ้างโดยทางจดหมายหรือโทรเลข ความขัดแย้งที่เกี่ยวกับกฎหมายก็น้อยมาก การกระทำความผิดฐานดูหมิ่นผู้อื่นในสมัยอดีตก็ยังไม่ซับซ้อน แต่ในสภาพสังคมปัจจุบันเมื่อระบบเศรษฐกิจ การศึกษา และเทคโนโลยีทางการสื่อสารมีความก้าวหน้าและพัฒนาขึ้นจากการใช้จดหมาย โทรเลข จนได้พัฒนารูปแบบเป็นการใช้โทรศัพท์ โทรสาร และสื่อรูปแบบใหม่ๆ โดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ตที่รวดเร็วและแพร่หลาย การติดต่อสื่อสารระหว่างกันในต่างสถานที่จึงมีบทบาทสำคัญในสังคมไทย การเจริญเติบโตทางธุรกิจที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นเหตุให้การดำเนินธุรกิจหรือการตัดสินใจต่างๆ จำเป็นต้องมีกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อเป็นหลักประกันการคุ้มครองบุคคลในด้านต่างๆ เป็นไปโดยสะดวกมากขึ้นและการใช้หลักประกันในเรื่องการคุ้มครองถึงบุคคลที่ผู้อื่นเข้ามาดูหมิ่น เพราะศักดิ์ศรีของบุคคลเป็นสิทธิหนึ่งในคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ที่ไม่ควรจะถูกล่วงละเมิดจากบุคคลอื่น

บุคคลย่อมมีสิทธิในการแสดงออก และมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณาและการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น¹ แต่สิทธิดังเช่นว่ามานี้ จะต้องไม่เป็นการใช้สิทธิที่เป็นการล่วงละเมิด หรือทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย² เนื่องจากทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครองในเรื่องเกียรติ เพราะทุกคนย่อมมีเกียรติในความเป็นบุคคล เกียรติจึงเป็นส่วนหนึ่งของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่มนุษย์ทุกคนพึงมี เป็นคุณค่าที่ยอมรับนับถือที่มนุษย์มีอยู่เกี่ยวเนื่องกับ

* นิติศาสตรบัณฑิต, นิติศาสตรมหาบัณฑิต, เนติบัณฑิตไทย, อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

¹ มาตรา 45 รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

² มาร์ต บุญภาค "เสรีภาพในการพูดในสหรัฐอเมริกา" วารสารนิติศาสตร์ (มิถุนายน, 2515) หน้า 69-71

ความสมบูรณ์ทางจริยธรรมของตัวเอง และเป็นข้อเรียกร้องอันสืบเนื่องมาจากศักดิ์ศรีส่วนบุคคลซึ่งผู้อื่นต้องให้ความเคารพ แม้มนุษย์จะมีความแตกต่างในทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม หรือในทางสังคม แต่มนุษย์ทุกคนก็มีเกียรติเท่าเทียมกัน การพุดดูหมิ่นผู้อื่น ก็ถือได้ว่าเป็นการละเมิดเกียรติ ก็อาจจะเป็นความผิดทางอาญา เพราะเกียรติเป็นคุณค่าพื้นฐาน (Basic value) ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ จึงได้รับการยกระดับขึ้นเป็นคุณธรรมทางกฎหมาย³ คือสิ่งที่กฎหมายคุ้มครอง เพราะทุกคนมีเกียรติ โดยสมบูรณ์ตราบเท่าที่ยังไม่ถูกลบหลู่ การลบหลู่ทำให้คุณค่าที่ยอมรับนับถือลดน้อยถอยไป เกียรตินี้เป็นส่วนหนึ่งของเกียรติภูมิของมนุษยชาติที่มนุษย์ทุกคนมีอยู่เนื่องจากความเป็นมนุษย์

ลักษณะของความผิดฐานดูหมิ่น

ความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้า ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 บัญญัติว่า “ผู้ใดดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้าหรือด้วยการโฆษณา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” การดูหมิ่น (Insult) หมายถึง การดูถูกเหยียดหยาม ทำให้อับอายเสียหาย สบประมาท หรือด่า การดูหมิ่น เป็นเรื่องที่ถูกกระทำเป็นผู้ดูหมิ่น ลดคุณค่าของผู้ถูกดูหมิ่นลง ไม่เพียงแต่ด้วยการใช้ถ้อยคำหยาบคาย ไม่สุภาพ คำแดกดัน คำสาปแช่ง หรือคำขู่อาฆาต การดูหมิ่นอาจกระทำได้ด้วยวาจา หรือกริยาอาการอย่างอื่นได้อีก เช่น เปลือยกาย ยกเท้า ไข่ของลับ ส่วนการใช้พูดคำว่า “อีหมา อีหน้าหมู อีหน้าหมา”⁴ “อีร้อยควย อีดอกทอง”⁵ “อีสัตว์ เดี่ยวตบเสียนี่”⁶ คำพูดเหล่านี้ทำให้ผู้ถูกดูหมิ่นอับอายขายหน้า เป็นการลดคุณค่าผู้ถูกดูหมิ่นแล้ว แต่อย่างไรก็ดีหากเป็นคำด่าหยาบคาย ไม่สุภาพ หรือทำด้วยกริยาอาการอย่างอื่น ถ้ากล่าวโดยสุภาพ ไม่ดูถูกเหยียดหยาม ไม่เป็นดูหมิ่น ส่วนการใช้สรรพนามว่า กูและมึงหรือคำว่า “อีหัวล้าน”⁷ เป็นเพียงคำไม่สุภาพ ไม่ได้กับดูหมิ่นซึ่งหน้า

ก่อนประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันประกาศใช้บังคับ ได้มีการบังคับใช้กฎหมายอาญา ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ซึ่งปรากฏความผิดเกี่ยวกับฐานดูหมิ่นอยู่ใน มาตรา 339(2) บัญญัติว่า “ความผิดลหุโทษ ในฐานกระทำให้เสื่อมเสียอริสภาพแลชื่อเสียง.....

(2) ผู้ใดหมิ่นประมาทเขาซึ่งหน้า ท่านว่ามึงมีความผิด ต้องระวางโทษชั้น 3.....”⁸ ซึ่งหมิ่นประมาทเขาซึ่งหน้าในที่นี้มีความหมายตรงกับคำว่า “สบประมาท” หรือดูถูก ดูหมิ่น (Insult)

³ คณิต ฒ นคร ประมวลกฎหมายอาญา หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ , พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์นิติธรรม , 2548, หน้า 255

⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2089/2511, โดยเนติบัณฑิตยสภา, หน้า 2243

⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1442/2495, โดยเนติบัณฑิตยสภา, หน้า 1070

⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2220/2518, โดยเนติบัณฑิตยสภา, หน้า 2768

⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2411/2537, โดยสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, เล่มที่ 7, หน้า 188

⁸ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ว่าด้วยความผิดที่เป็นลหุโทษ ได้แบ่งชั้นการลงโทษต่างกันเป็น 4 ชั้น

ชั้น 3 ท่านว่าต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบวัน สถานหนึ่งปรับไม่เกินห้าสิบบาท สถานหนึ่งทั้งจำทั้งปรับเช่นว่ามานี้ด้วยกัน

คำว่า “ซึ่งหน้า” หมายความว่าถึง ต่อหน้าบุคคลนั่นเอง⁹ เมื่อพิจารณาถึงความมุ่งหมายของกฎหมาย ประสงค์จะลงโทษตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ผู้ดูหมิ่นกรณีซึ่งหน้าอย่างเดียว การด่าลับหลัง ไม่ผิดเพราะไม่ใช่กรณีซึ่งหน้า

เมื่อพิจารณาในรายงานการประชุมอนุกรรมการตรวจพิจารณาแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา ครั้งที่ 503/413/2486 เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2486 นั้น¹⁰ เบื้องต้นประธานในที่ประชุมได้เสนอ ร่างมาตรา 339(2) ไว้มีถ้อยคำว่า “ผู้ใดดูหมิ่นผู้อื่น มีความผิดต้องระวางโทษ.....” ซึ่งตามร่างมาตรา 339(2) ขณะนั้นได้เสนอในที่ประชุมดังกล่าวไม่ปรากฏว่ามีคำว่า “ซึ่งหน้า” อยู่ด้วย แต่มีผู้โต้แย้ง ว่าหากบัญญัติตามร่างที่เสนอแล้วการกระทำเพียงแต่นี้ก็ดูหมิ่นผู้อื่นก็ถือว่าเป็นความผิด โดยให้ เหตุผลว่าตามกฎหมายลักษณะอาญาเดิมนั้น ในกรณีเช่นนี้ จะเอาผิดต่อเมื่อได้แสดงซึ่งหน้า แต่ก็มี ผู้คัดค้านอีกว่าการดูหมิ่นอาจเป็นการกระทำซึ่งกันต่อหน้า แต่ผู้ถูกดูหมิ่นไม่ได้ยินก็ได้ แต่ในที่สุด ที่ประชุมก็ได้มีความเห็นให้ใช้คำว่า “ผู้ใดดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้า.....”

เห็นได้ว่าเมื่อคราวมีการพิจารณาแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา ก็มีกรรณเถียงถึงเรื่อง คำว่า “ซึ่งหน้า” โดยผู้ร่างกฎหมายมิได้ คำนึงถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ในเรื่องของการ ติดต่อบรรณาวา จะพัฒนาก้าวหน้าไปถึงเพียงใด แต่ให้เหตุผลเพียงว่า ถ้อยตามกฎหมายลักษณะ อาญาเดิมนั้นซึ่งมีคำว่าซึ่งหน้า แต่อย่างไรก็ดีในสมัยกฎหมายลักษณะอาญาบังคับใช้ ยังไม่มีการติดต่อบรรณาวาโดยใช้เทคโนโลยีเช่นเดียวกับปัจจุบัน เป็นเพียงการพบเจอกันต่อหน้าเท่านั้น

ก. ความหมายดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้า

การดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้า มิได้หมายความว่า จะต้องดูหมิ่นต่อหน้าของบุคคลนั้นโดยตรงอย่างเดียว แต่มีความหมายถึง การดูหมิ่นต่อบุคคลอื่นซึ่งเขาสามารถจะได้ยินถึงข้อความดูหมิ่นของบุคคลนั้น ในขณะที่กล่าวดูหมิ่นด้วย เช่น ผู้ถูกดูหมิ่นอยู่ห้องติดกับผู้ดูหมิ่น หรือ ผู้ดูหมิ่นกล่าวดูหมิ่นในขณะที่ ผู้ถูกดูหมิ่นหันหลังให้ และกำลังเดินไป ในกรณีเช่นนี้ ถ้าผู้ถูกดูหมิ่นได้ยินข้อความการพูดดูหมิ่นนั้นได้ ก็เรียกว่าเป็นการดูหมิ่นซึ่งหน้าตามมาตรานี้แล้ว สาระสำคัญอยู่ในข้อที่ว่า ผู้ถูกดูหมิ่นได้ยินข้อความ ดูหมิ่นนั้นในขณะที่ถูกดูหมิ่นได้หรือไม่¹¹ ดังนั้น การโทรศัพท์หรือส่งโทรสารดูหมิ่นผู้อื่นโดยตรงให้ทราบ ในขณะนั้น แม้จะไม่เห็นตัวกันก็ตาม เห็นว่าลักษณะเป็นการดูหมิ่นผู้อื่นแล้ว แต่ในกรณีดังกล่าวยังไม่มี คำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ หากถ้าเป็นการดูหมิ่นโดยฝากข้อความกับผู้อื่นไปบอกผู้ถูกดูหมิ่นโดยไม่ ปรากฏว่าได้กล่าวต่อหน้าบุคคลอื่นอีกก็ดี หรือเป็นการกล่าวดูหมิ่นแต่ผู้ถูกดูหมิ่นมิได้อยู่ในที่ที่เกิดเหตุ เช่นนี้ไม่ผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าตามมาตรา 393 หรือการกล่าวดูหมิ่นโดยไม่ทราบว่ามีผู้ใดที่ตนกำลังดูหมิ่น กำลังแอบฟังอยู่ กรณีนี้ไม่มีความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้า เพราะเป็นเรื่องผู้กระทำไม่ได้ประสงค์ต่อผลหรือ เล็งเห็นผลของการดูหมิ่นทำให้ผู้กระทำเจตนา

⁹ หยุต แสงอุทัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพฯ : แพรววิทยา, 2497, หน้า 516-517

¹⁰ รายงานการประชุมอนุกรรมการตรวจพิจารณาแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา ครั้งที่ 503/413/2486

¹¹ สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่. หมิ่นประมาทและดูหมิ่น, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2549, หน้า 109-110

กรณีผู้ที่ดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้าแต่ฝ่ายเดียวโดยที่ผู้ถูกดูหมิ่นมิได้กล่าวร้ายต่อดูหมิ่นตอบโต้ด้วย จึงจะมีความผิดฐานดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้า แต่อย่างไรก็ดีหากผู้ถูกดูหมิ่นก่อเหตุ หรือเข้ารับเอาการนั้น เช่น เมื่อถูกต่าก็เข้าต่าโต้ตอบเป็นการวิวาทกัน หรือการต่อกันในมูลวิวาท¹² กรณีดังกล่าวศาลฎีกาเคยพิพากษาว่า เป็นการกระทำที่ไม่มีความผิดในเรื่องการดูหมิ่น ความผิดฐานดูหมิ่นนี้ปกติเป็นความผิดที่บุคคลธรรมดาเป็นผู้กระทำเท่านั้น นิติบุคคลโดยสภาพจะกระทำความผิดเช่นนี้ไม่ได้ แต่ในกรณีของการดูหมิ่นด้วยสิ่งพิมพ์ หรือหนังสือพิมพ์ นิติบุคคลอาจจะต้องรับผิดได้ ในฐานะที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสิ่งพิมพ์ หรือหนังสือพิมพ์นั้น

ข. ความหมายของดูหมิ่นผู้อื่นด้วยการโฆษณา

ส่วนการดูหมิ่นผู้อื่นด้วยการโฆษณา หมายถึง กระทำให้แพร่หลายหรือเผยแพร่ไปสู่สาธารณชน หรือเผยแพร่แก่บุคคลหลายคน(Publish) หรือการดูหมิ่นในลักษณะการให้รู้กันหลาย ๆ คน ไม่ใช่พูดกันตัวต่อตัว เช่น ปิดประกาศเผยแพร่ข้อความที่ดูหมิ่นเขา หรือไปพูดให้คนอื่น ๆ ฟัง เป็นต้น ถ้าได้ดูหมิ่นเขาด้วยการโฆษณาแล้วก็มีความผิดสำเร็จแล้ว จะมีผู้ทราบข้อความหรือไม่ก็ตาม เช่น ปิดประกาศข้อความที่ดูหมิ่นเขาไว้ข้างถนนแต่ยังไม่มีคนเห็นก็เป็นความผิดสำเร็จเป็นต้นตามมาตรา¹³ แล้ว คำว่า “โฆษณา” หมายถึง เผยแพร่หนังสือออกไปยังสาธารณชน ป่าวร้อง ป่าวประกาศ การดูหมิ่นด้วยการโฆษณาจึงมีความหมายถึง การดูหมิ่นในลักษณะการให้รู้กันหลาย ๆ คน ไม่ใช่พูดกันตัวต่อตัว¹³

ความผิดฐานดูหมิ่นกับการใช้เทคโนโลยี

เมื่อเทคโนโลยีทางการสื่อสารมีการพัฒนาการที่ก้าวหน้าขึ้นไป ย่อมก่อให้เกิดข้อดีที่ทำให้มนุษย์มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ในพื้นที่แม้อยู่ห่างไกลกัน แต่ผลเสียหากใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่มีประโยชน์ดังกล่าวไม่ถูกทางหรือใช้ในทางที่ผิด โดยการใช้เครื่องมือสื่อสารเป็นเครื่องช่วยในการกระทำความผิดอาญาฐานต่าง ๆ ต่อบุคคลซึ่งอยู่ห่างไกล เนื่องจากการกระทำความผิดกฎหมายอาญาบางลักษณะเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นได้ง่าย และมีโอกาสเกิดขึ้นได้บ่อยครั้งไม่ว่าผู้กระทำความผิดโดยวาจา หรือการพูด ถ้อยคำ ภาพ หรือเสียงที่เป็นการดูหมิ่น จะทำได้ง่ายและรวดเร็วกว่าการกระทำด้วยวิธีอื่น จึงเป็นการเท่ากับว่า เทคโนโลยีสื่อสารกลายเป็นเครื่องมืออย่างดีที่จะช่วยเร่งให้ผลการกระทำความผิดเกิดความเสียหายไปสู่ผู้อื่นได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น วิวัฒนาการทางการสื่อสารในปัจจุบันส่งผลให้การทำความรู้สึกของผู้อื่นไม่จำเป็นต้องกระทำต่อหน้า แต่สามารถกระทำโดยอาศัยเครื่องมือสื่อสารอย่างอื่นเป็นสื่อกลางในการติดต่อแทนซึ่งสามารถกระทำได้หลายรูปแบบ การดูหมิ่นต่อบุคคลซึ่งมิได้อยู่เฉพาะหน้าเป็นการกระทำความผิดอาญารูปแบบหนึ่ง ที่เป็นการกระทำในแบบเดิมแต่ได้ใช้อุปกรณ์สื่อสารเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดซึ่งรูปแบบของการดูหมิ่น

¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 676/2521 ,โดยเนติบัณฑิตยสภา, หน้า 1573

¹³ สัญชัย สัจจวานิจ. คำอธิบายกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินและความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง, กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์ ,2525 , หน้า 562

การกระทำความผิดอาญาเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติตามกฎหมายของรัฐ ในอันที่จะรักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งการกระทำความผิดนี้ผู้กระทำควรจะได้รับลงโทษ การกระทำซึ่งเป็นการการแสดงออก และกฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิดต่อเกียรติรูปแบบหนึ่ง คือ การกล่าวคำพูด หรือการกล่าววาจา เป็นการสื่อสารพื้นฐานที่มนุษย์ใช้ในการติดต่อสื่อสาร แต่อย่างไรก็ดีเมื่อมนุษย์เริ่มติดต่อสื่อสารระหว่างกันมา ตั้งแต่สมัยโบราณที่แต่เดิมมนุษย์ยังไม่มียุคพัฒนาการทางเทคโนโลยี มีแต่การสนทนาด้วยการกล่าววาจา แต่เมื่อมนุษย์เริ่มมีวิวัฒนาการขึ้นการติดต่อสื่อสารของมนุษย์จึงมิได้จำกัดเฉพาะการกล่าวด้วยวาจาเท่านั้น จากการที่มีการพบปะพูดคุยด้วยตนเอง พัฒนาเป็นการใช้จดหมายไปรษณีย์(Letter) ต่อมาเริ่มมีโทรศัพท์ที่ใช้ในบ้าน (Telephone) เมื่อเทคโนโลยีสารสนเทศพัฒนาขึ้นมีระบบโทรคมนาคมที่ดี มีดาวเทียม มนุษย์ก็พัฒนาขีดความสามารถในการติดต่อสื่อสารขึ้นไปอีก มีโทรศัพท์มือถือ (Mobile) ที่นอกจากจะสามารถใช้ในการพูดคุยแล้ว ยังสามารถส่งและรับฝากข้อความ (Messages) ต่างๆ ทั้งที่เป็นข้อความแบบเสียง (Voicemail box) และข้อความแบบตัวอักษร (Shot message)

การดูหมิ่นไม่ซึ่งหน้า อาจเกิดขึ้นได้โดยวิธีการ ดังต่อไปนี้

วิธีที่หนึ่ง การส่งจดหมาย (Letter) ไปถึงผู้อื่น เป็นวิธีการติดต่อสื่อสารต่อบุคคลซึ่งมิได้อยู่ซึ่งหน้า โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร การดูหมิ่นต่อบุคคลซึ่งมิได้อยู่ซึ่งหน้ามักกระทำโดยส่งจดหมายจำหน่ายถึงผู้ที่ตนตั้งใจจะดูหมิ่นโดยเฉพาะ และในจดหมายมีข้อความดูหมิ่นผู้นั้น ในเรื่องนี้ได้มีคำวินิจฉัยโดยศาลฎีกา เห็นว่าการส่งจดหมายไปแม้ข้อความในจดหมายเป็นการดูหมิ่น แต่กว่าจะถึงผู้รับก็ต่างวัน ต่างเวลากัน จึงไม่มีลักษณะเป็นการดูหมิ่นซึ่งหน้า หรือดูหมิ่นด้วยการโฆษณา¹⁴ แต่ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อมีการเปิดอ่านข้อความแล้ว ข้อความที่ได้รับเป็นข้อความดูหมิ่นก็ถือว่าข้อความได้อยู่ต่อหน้าผู้รับแล้ว

วิธีที่สอง การติดต่อมิได้อยู่ซึ่งหน้าโดยใช้โทรศัพท์(Telephone) ไม่ว่าจะเป็นการโทรออกไปดูหมิ่นผู้อื่นยังเลยหมายปลายทางที่เป็นเบอร์บ้านของเขานั้นเอง หรือการโทรออกไปยังเลขหมายปลายทางที่เป็นเลขหมายโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile) ของผู้อื่น และเมื่อเขารับสายก็ทำการดูหมิ่นเขาด้วยคำพูด ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบหลักในประมวลกฎหมายอาญา เรื่องดูหมิ่นซึ่งหน้าหรือไม่ ยังไม่มีแนวคำพิพากษาของไทยวินิจฉัยว่าจะเป็นการผิดตามหลักในเรื่องการดูหมิ่นหรือไม่ แต่เห็นว่า การใช้โทรศัพท์ดูหมิ่นเวลาที่ดูหมิ่นกับเวลาที่ได้ยินเสียงไม่ต่างกันอันเนื่องมาจากเป็นเวลาเดียวกัน แม้จะมีได้อยู่ซึ่งหน้า แต่วัตถุประสงค์ของผู้กระทำในการดูหมิ่นผู้อื่น ต้องการให้เขาได้รับการดูถูกเหยียดหยามแล้ว และ

¹⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 110/2509 โจทก์ขอให้ลงโทษจำเลยฐานดูหมิ่นโจทก์ซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 นั้นปรากฏตามฟ้องว่า เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2503 จำเลยมีจดหมายถึงโจทก์ โจทก์ได้รับเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2503 ศาลเห็นว่า แม้จะฟังข้อความในจดหมายเป็นการดูหมิ่นโจทก์ แต่การที่จำเลยส่งจดหมายไปกว่าจะถึงโจทก์ต่างวันและเวลากัน ไม่มีลักษณะเป็นการดูหมิ่นโจทก์ซึ่งหน้าตามความหมายในมาตรา 393

หากเปรียบเทียบกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กรณีการทำคำเสนอแก่บุคคลผู้อยู่เฉยหน้า “....ความ
ข้อนี้ท่านให้ใช้ตลอดถึงการที่บุคคลหนึ่งทำคำเสนอไปยังบุคคลอีกคนหนึ่งทางโทรศัพท์ด้วย”¹⁵ ดังนั้น
ผู้เขียนเห็นว่า แม้จะมีได้เห็นตัวผู้ที่คุยทางโทรศัพท์ด้วย แต่ได้ยินเสียง ก็น่าจะถือว่าเป็นเรื่องการ
กระทำซึ่งหน้า เพราะได้ทราบถึงข้อความนั้นแล้ว

วิธีที่สาม การใช้โทรศัพท์โทรไปเลขหมายปลายทางเพื่อฝากข้อความในระบบตอบรับแบบ
ข้อความเสียง (Voice message) หรือการใช้โทรศัพท์มือถือพิมพ์ข้อความดูหมิ่นส่งไปยังเครื่องโทรศัพท์
มือถือของบุคคลอื่น (Write message) ซึ่งเป็นข้อความที่ดูหมิ่น แต่การฝากข้อความเสียง หรือข้อความ
ตัวอักษร ดังกล่าวต่างเวลากัน ซึ่งหากพิจารณาหลักกฎหมาย คำว่า “ซึ่งหน้า” ดังกล่าวแล้ว การทำนั้น
ไม่ได้อยู่ตัวหน้า แต่เมื่อได้รับข้อความทางเสียงแล้ว หรือได้รับข้อความแล้ว ก็น่าจะถือได้ว่าเป็นกระทำ
สมประสงค์ตามเจตนาของผู้ฝากข้อความหรือส่งข้อความ เพื่อต้องการให้ผู้รับข้อความในลักษณะถูก
ดูถูกเหยียดหยามแล้ว

วิธีที่สี่ การบริการสื่อสารผ่าน เครือข่ายอินเทอร์เน็ต การใช้บริการบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
ที่ถือว่าเป็นบริการพื้นฐาน ที่ได้รับความนิยมจากผู้ใช่มากที่สุด คือ บริการไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์
หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic mail) หรือที่เรียกว่า “อีเมล” โดยมีลักษณะเป็นข้อความดูหมิ่น
แต่การทำงานของระบบสื่อสารไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์จะเป็นบริการแบบโต้ตอบต่างเวลากัน จึงไม่ต้อง
ติดต่อสื่อสารหรือปฏิสัมพันธ์ใด ๆ ระหว่างผู้รับและผู้ส่งในขณะที่รับและส่ง ผู้ส่งสามารถส่งสารไปถึงผู้รับ
ได้แม้ขณะที่ผู้รับยังไม่ได้ทำการเชื่อมต่อสัญญาณกับอินเทอร์เน็ตหรือเชื่อมต่อสัญญาณกับอินเทอร์เน็ต
แล้ว แต่ยังไม่เปิดรับข้อความก็ตาม แต่หากเมื่อมีการเปิดอ่านข้อความที่มีลักษณะเป็นการดูหมิ่น ก็ถือว่า
ผู้รับข้อความที่ถูกดูถูกเหยียดหยามแล้ว กฎหมายจึงควรคุ้มครองผู้ถูกดูหมิ่นในลักษณะดังนี้ด้วย

ข้อสังเกตในความผิดฐานดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้า

คำว่า “ซึ่งหน้า” ไม่จำกัดถึงขนาดที่ผู้กระทำกับผู้ถูกกระทำต้องหันหน้าเข้าหากัน เพียงแต่
อยู่ใกล้กันในระยะที่สามารถเข้าถึงตัวกันและกันได้ในพื้นที่หนึ่งใด การเขียนบทความฉบับนี้ ประเด็น
ที่ศึกษาคือ สามารถตีความ คำว่า ซึ่งหน้า ดังกล่าวให้มีความหมายรวมไปถึงการกระทำการดูหมิ่น
ต่อบุคคลไม่ซึ่งหน้าได้หรือไม่ เนื่องจากกฎหมายที่ตีต้องสามารถใช้บังคับควบคุมคู่ไปกับการพัฒนา
ไปตามสภาพในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม การออกกฎหมายโดยฝ่ายนิติบัญญัติ
ซึ่งหากฝ่ายนิติบัญญัติสามารถล่วงรู้เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นภายหน้าได้ในทุกกรณี และบัญญัติ
กฎหมายไว้อย่างชัดเจนรัดกุมได้ทุกกรณี ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องตีความกฎหมาย

¹⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 356

แต่อย่างไรก็ดี ฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งเป็นฝ่ายที่ต้องตรากฎหมายก็ไม่สามารถทำได้ทุกกรณี จึงต้องใช้วิธีการตีความกฎหมาย ซึ่งโดยหลักของกฎหมายอาญาต้องตีความโดยเคร่งครัด จะแตกต่างจากกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีได้กำหนดให้ตีความโดยเคร่งครัด การตีความโดยเคร่งครัดนี้ไม่ได้หมายความว่า ศาลหรือผู้พิพากษาจะดำเนินตามตัวอักษรเป็นเดรตรง การแปลโดยเคร่งครัดอาจทำให้ต้องตีความโดยขยายความในบางกรณีได้ หลักการตีความโดยเคร่งครัดเป็นการห้ามมิให้ศาลขยายความตามชอบใจเท่านั้น แต่ถ้ามุ่งหมายแห่งกฎหมายตามที่ปรากฏจากตัวบทกฎหมายเองแล้ว ศาลหรือผู้พิพากษาก็ชอบที่จะทำได้¹⁶ การตีความโดยขยายความ(extensive interpretation) แม้จะเป็นการขยายความเพื่อเป็นโทษก็ตาม ในต่างประเทศ เช่น ประเทศอิตาลี ยอมให้มีการตีความดังกล่าวได้¹⁷ สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือ การนำเครื่องมือสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดรูปแบบต่างๆ ซึ่งมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดประเภทนี้ กล่าวได้ว่าโดยทั่วไปไม่มีมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดที่เป็นพิเศษแต่อย่างใด ซึ่งมูลเหตุจูงใจอาจเป็นอะไรก็ได้ เช่น ความต้องการทำลายสิ่งใหม่ ๆ ความต้องการแก้แค้น ความเกลียดชัง ความอิจฉา หรือแม้กระทั่งเพื่อความสะใจ เนื่องจากมีต้นทุนในการกระทำความผิดที่ต่ำ เมื่ออุปกรณ์ทางการติดต่อสื่อสารและคอมพิวเตอร์สามารถหาได้ง่าย เป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตปัจจุบัน และสามารถกระทำความผิดได้อย่างง่ายดาย เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของการกระทำต่าง ๆ ที่เป็นการดูหมิ่นต่อบุคคลไม่ได้ดู ซึ่งหน้าแล้ว จะเห็นว่ากรกระทำ หากเป็นการสื่อสารเพื่อดูหมิ่นต่อบุคคลอื่นโดยตรงไม่มีเจตนาจะสื่อสารต่อบุคคลที่สามทราบ และไม่มีลักษณะที่เป็นการโฆษณาแล้ว ย่อมถือว่าไม่ครบองค์ประกอบความผิดอาญาฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย เพราะผู้กระทำมีเจตนาที่จะทำการดูหมิ่นต่อผู้อื่นโดยตรง เพียงแต่ผู้เสียหายอาจจะไม่ได้ทราบถึงข้อความในทันทีทันใด หรือไม่ได้ดูต่อหน้าผู้กระทำความผิด พอจะสรุปความได้ว่าเพื่อต้องการให้มีการแสดงออกมาซึ่งอาการของการดูหมิ่นหรือข้อความเป็นการดูหมิ่น แต่ลักษณะของการกระทำ ผู้กระทำไม่ได้ดูต่อหน้าผู้ถูกกระทำแต่อย่างใด

อย่างไรก็ดีในการกำหนดให้การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นการกระทำที่ต้องลงโทษทางอาญาก็ต้องเกิดจากความเห็นที่ว่า การกระทำนั้นเป็นการกระทำที่กระทบต่อการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคม ที่สมควรใช้มาตรการของรัฐ คือโทษทางอาญา กับสำหรับการกระทำ เมื่อการกระทำที่เปลี่ยนแปลงไป กฎหมายที่บัญญัติก็อาจจะมีข้อบกพร่อง จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงบทบัญญัติของกฎหมายแต่ละฐานความผิด ว่ามุ่งประสงค์คุ้มครองสิ่งใด ซึ่งสิ่งนั้นก็คือ คุณธรรมทางกฎหมาย การพิจารณาถึงคุณธรรมทางกฎหมาย จะทำให้เกิดประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการตีความกฎหมาย หรือแบ่งแยกจัดหมวดหมู่ ประเภทของความผิด ซึ่งเมื่อพิจารณาสิ่งที่กฎหมายมุ่งคุ้มครองใน ความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้า จะมีความสำคัญต่อเกียรติ และต้องมีผู้รับรู้ แม้ผู้รับรู้จะไม่ได้ดูต่อหน้าผู้กระทำ

¹⁶ ความเห็นของ ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ในคำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา, โรงพิมพ์วิบูลนิจ 2495 หน้า 170 , อ้างในทวีเกียรติ มินะกนิษฐ ,ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง,พิมพ์ครั้งที่ 19 ,2549, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิบูลนิจ หน้า 40

¹⁷ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ ,คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1,พิมพ์ครั้งที่ 8,2546,กรุงเทพฯ: จีรรัชการพิมพ์,หน้า 24

แต่เจตจำนงของผู้กระทำการให้ข้อความหรือคำพูดเหล่านั้น ถึงตัวผู้รับรู้ ประกอบกับการสื่อสาร
ในยุคปัจจุบัน ก็สามารถรู้ถึงข้อความหรือคำพูดเหล่านั้นได้ทันที แม้มิได้อยู่ต่อหน้าซึ่งกันและกัน

บทสรุป

การสื่อสารของมนุษย์ ไม่ว่าจะทำในรูปแบบใด ล้วนเป็นเรื่องสำคัญที่อาจทำให้เศรษฐกิจและ
สังคมเจริญก้าวหน้าหรือทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในบ้านเมืองขึ้นได้ การตีความกฎหมายตาม
ถ้อยคำในบทบัญญัติดังกล่าวอย่างเคร่งครัด ทำให้มีข้อจำกัดสำคัญที่ทำให้การดูหมิ่นไม่ซึ่งหน้าไม่ครบ
องค์ประกอบความผิดและไม่อาจลงโทษผู้กระทำได้ ดังนี้ เห็นว่าควรตีความขยายความได้ เพราะการ
ตีความขยายความนั้นหากเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้วก็สามารถทำได้ การตีความ
กฎหมายอาญาคงห้ามเพียงแต่การเทียบบทกฎหมายอย่างยิ่ง นอกจากนี้เห็นว่าการตีความขยายความ
เช่นนี้ มิใช่กรณีที่ไม่มีบทบัญญัติที่บัญญัติเอาไว้เป็นความผิด เนื่องจากมีบทบัญญัติ ที่บัญญัติไว้เป็น
ความผิดแต่มีปัญหาเรื่องการตีความหมายของการกระทำซึ่งบัญญัติเอาไว้ในบทบัญญัติ และหากเรา
ตีความให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้วก็จะสามารถยับยั้งการกระทำความผิด ตลอดจน
คุ้มครองผู้ถูกกระทำ โดยไม่จำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา
393 และประการสำคัญเห็นว่าการพิจารณาถึงสิ่งที่กฎหมายมุ่งคุ้มครองหรือคุณธรรมทางกฎหมาย
ตามมาตรา 393 นี้เป็นสิ่งสำคัญที่สุด

ดังนั้น การตีความคำว่า ซึ่งหน้า ให้ขยายครอบคลุมไปถึงขนาดว่าเป็นซึ่งหน้า โดยไม่ได้อยู่
ซึ่งหน้าควรที่จะทำได้ เพราะการตีความโดยการขยายความในลักษณะดังกล่าวเป็นไปตามเจตนารมณ์
และความมุ่งหมายของกฎหมาย เพื่อคุ้มครองเกียรติของบุคคลมิให้ผู้ใดล่วงละเมิดได้ตามอำเภอใจและ
เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของการอยู่ร่วมกันในสังคม ไม่ควรจำกัดเฉพาะว่าจะต้องกระทำความผิด
ในลักษณะที่กระทำต่อหน้าที่จะต้องได้ยินด้วยตนเองเท่านั้น ควรจะหมายถึงการที่ผู้ถูกดูหมิ่นรับทราบ
ข้อความนั้นได้โดยตรงด้วย แต่ควรเป็นเรื่องที่ผู้ถูกกระทำได้รู้หรือได้ทราบข้อความอันมีลักษณะของ
การดูหมิ่น

เอกสารอ้างอิง

เกียรติชจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพฯ:

จักร์ชการพิมพ์, 2546.

คณิต ณ นคร, ประมวลกฎหมายอาญา หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ, พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพฯ:

นิติธรรม, 2548.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง, พิมพ์ครั้งที่ 19, กรุงเทพฯ: พิมพ์วิญญูชน ,
2549.

มารุต บุญนาค, “เสรีภาพในการพูดในสหรัฐอเมริกา”, วารสารนิติศาสตร์, มิถุนายน, 2515.

สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, หมิ่นประมาทและดูหมิ่น, กรุงเทพฯ : นิติธรรม, 2549.

สัญญา สัจจวานิจ, คำอธิบายกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับ
ทรัพย์สินและความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง, กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2525
หยุด แสงอุทัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพฯ : แพรววิทยา, 2497
คำพิพากษาฎีกาที่ 1442/2495 จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา
คำพิพากษาฎีกาที่ 110/2509 จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา
คำพิพากษาฎีกาที่ 2089/2511 จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา
คำพิพากษาฎีกาที่ 2220/2518 จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา
คำพิพากษาฎีกาที่ 676/2521 จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา
คำพิพากษาฎีกาที่ 2411/2537 จัดพิมพ์โดยสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
ประมวลกฎหมายอาญา
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127